

1 Do jakiego sądu należy się zwrócić: do sądu powszechnego orzekającego w sprawach cywilnych czy do sądu szczególnego (na przykład sądu orzekającego w sprawach z zakresu prawa pracy)?

Czeskie prawo cywilne procesowe nie przewiduje sądów szczególnych właściwych do rozpoznawania określonych rodzajów spraw. Co do zasady sąd powszechny jest właściwy do rozpoznawania sporów we wszystkich sprawach cywilnych. Oznacza to, że w toku cywilnego postępowania sądowego sąd rozpoznaje i rozstrzyga spory oraz inne kwestie prawne wynikające ze stosunków prywatnoprawnych (§ 7 ust. 1 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, z późniejszymi zmianami). Ponadto w dniu 1 stycznia 2014 r. w Republice Czeskiej weszła w życie nowa ustawa, tj. ustawa nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych. Na mocy tej ustawy sądy rozpatrują kwestie prawne i orzekają w wyszczególnionych w niej kwestiach prawnych. W niektórych przypadkach przepisy szczególne przyznają kompetencje do rozpoznawania spraw cywilnych organom administracji. W takim przypadku decyzja organu administracji może jednak zostać następnie poddana przeglądowi przez sąd cywilny w toku postępowania zgodnie z przepisami części piątej ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, z późniejszymi zmianami (§ 244 i nast.).

2 W przypadku gdy właściwość mają sądy powszechne orzekające w sprawach cywilnych (tj. sądy, które odpowiadają za rozpoznawanie takich spraw), w jaki sposób mogą się dowiedzieć, do którego z nich należy się zwrócić?**2.1 Czy istnieje rozróżnienie w hierarchii sądów powszechnych orzekających w sprawach cywilnych (na przykład sądy rejonowe są sądami niższej instancji, a sądy okręgowe są sądami wyższej instancji), a jeżeli tak, który z nich jest właściwy w mojej sprawie?**

W Republice Czeskiej w sprawach cywilnych w pierwszej instancji orzeka sąd rejonowy (*okresní soud*) i sąd okręgowy (*krajský soud*), a także – w rzadkich przypadkach – Sąd Najwyższy Republiki Czeskiej (*Nejvyšší soud České republiky*).

1. Sądy rejonowe są właściwe do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, chyba że ustawa wyraźnie stanowi, że sądami właściwymi rzeczowo są w danym przypadku sądy okręgowe lub Sąd Najwyższy Republiki Czeskiej.

2.

a) Zgodnie z ustawą nr 99/1963 sądy okręgowe są właściwe do rozpoznawania następujących spraw w pierwszej instancji:

sporów dotyczących rozliczania nadpłaty na poczet składek na ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenie zdrowotne, wsparcie socjalne zapewniane przez państwo i wsparcie z pomocy społecznej oraz sporów dotyczących rozliczania odszkodowania wypłacanego z tytułu wstecznego zgłoszenia po nabyciu prawa do świadczenia z ubezpieczenia zdrowotnego;

sporów dotyczących legalności strajku lub lokautu;

sporów z udziałem państwa trzeciego lub osób korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych, jeżeli spory te wchodzą w zakres jurysdykcji sądów czeskich;

sporów dotyczących uchylecia orzeczenia arbitrażowego dotyczącego wykonywania zobowiązań wynikających z układu zbiorowego;

spraw wynikających ze stosunków prawnych związanych z zakładaniem spółek, instytucji, fundacji i funduszy kapitałowych oraz sporów między spółkami, ich wspólnikami lub członkami, a także sporów między wspólnikami lub członkami wynikających z udziału w danej spółce;

sporów między spółkami, ich wspólnikami lub udziałowcami a członkami ich organów statutowych lub likwidatorami, jeżeli spory te dotyczą kwestii związanych z wykonywaniem obowiązków służbowych przez członków organów statutowych spółki lub z jej likwidacją;

sporów na gruncie prawa autorskiego;

sporów dotyczących ochrony praw zagrożonych lub naruszonych w wyniku nieuczciwej konkurencji lub bezprawnego ograniczania konkurencji;

spraw dotyczących ochrony dobrego imienia i reputacji osoby prawnej;

sporów dotyczących bezpieczeństwa finansowego i sporów związanych z weksłami, czekami i instrumentami inwestycyjnymi;

sporów wynikających z transakcji na giełdzie towarowej;

spraw dotyczących walnych zgromadzeń właścicieli lokali należących do wspólnot mieszkaniowych i sporów powstałych podczas takich zgromadzeń;

spraw dotyczących przekształceń spółek i spółdzielni, uwzględniając wszelkie powiązane postępowania odszkodowawcze prowadzone na mocy przepisów szczególnych;

sporów dotyczących zakupu przedsiębiorstwa lub dzierżawy przedsiębiorstwa lub jego części;

sporów dotyczących zamówień na roboty budowlane będących zamówieniami publicznymi przekraczającymi wyznaczony próg, uwzględniając spory dotyczące dostaw koniecznych do zrealizowania tych zamówień.

b) Zgodnie z ustawą nr 292/2013 sądy okręgowe są właściwe do rozpoznawania następujących spraw w pierwszej instancji:

spraw dotyczących statusu osób prawnych, uwzględniając ich rozwiązanie i likwidację, powoływanie i odwoływanie członków ich organów statutowych lub likwidatora, spraw dotyczących przekształceń oraz kwestii związanych z przyznaniem im statusem organizacji pożytku publicznego;

spraw dotyczących ustanowienia kuratora dla osoby prawnej;

spraw dotyczących złożenia do depozytu przedmiotu świadczenia na pokrycie wynagrodzenia lub odszkodowania należnego więcej niż jednej osobie na podstawie orzeczenia sądu wydanego zgodnie z przepisami ustawy o spółkach lub ustawy o przekształcaniu spółek i spółdzielni (zwanym dalej „depozytami obowiązkowymi”);

spraw dotyczących rynku kapitałowego;

spraw dotyczących wyrażenia wstępnej zgody na przeprowadzenie czynności wyjaśniających w sprawach związanych z ochroną konkurencji;

spraw o wydanie orzeczenia zastępującego zgodę przedstawiciela Czeskiej Izby Adwokackiej lub Izby Doradców Podatkowych na zapoznanie się z treścią dokumentów.

3. Sąd Najwyższy Republiki Czeskiej jest właściwy w pierwszej i jedynej instancji w postępowaniu o uznanie wydanych przez sądy państw trzecich wyroków w sprawie o rozwód, separację sądową, unieważnienie małżeństwa oraz o ustalenie istnienia małżeństwa, jeżeli przynajmniej jedna ze stron jest obywatelem Republiki Czeskiej, zgodnie z § 51 ustawy nr 91/2012 prawo prywatne międzynarodowe. Nie dotyczy to jednak uznawania orzeczeń wydanych przez sądy w innych państwach członkowskich UE w przypadkach, w których mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego

rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, ani w przypadkach, w których mają zastosowanie postanowienia umowy dwu- lub wielostronnej przewidujące stosowanie innego prawa niż prawo czeskie.

Sąd Najwyższy jest również właściwy do rozpoznawania spraw dotyczących uznania wydanego przez sąd państwa trzeciego orzeczenia w sprawie o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka zgodnie z § 55 ustawy nr 91/2012 prawo prywatne międzynarodowe.

2.2 Właściwość miejscowa (który sąd jest właściwy do rozpoznania mojej sprawy: sąd w mieście A czy w mieście B?).

Właściwość rzeczową (zob. pyt. 2.1) i miejscową ustala się na podstawie okoliczności istniejących w momencie wszczęcia postępowania. Wszelkie późniejsze zmiany tych okoliczności (np. zmiana miejsca zamieszkania pozwanego) pozostają – poza nielicznymi wyjątkami (przekazanie spraw dotyczących opieki nad małoletnim, prawa pieczy i ubezwłasnowolnienia do właściwości innego sądu) – bez wpływu na ustaloną właściwość.

Zgodnie z § 105 ust. 1 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, sąd jest co do zasady upoważniony do badania właściwości miejscowej wyłącznie na początku postępowania – do momentu zakończenia etapu przygotowawczego lub, w braku takiego etapu, do momentu przystąpienia do badania istoty sprawy, tj. do momentu wezwania powoda do sformułowania żądania na pierwszej rozprawie albo do momentu wydania orzeczenia w przypadku rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Na późniejszym etapie postępowania właściwość miejscową można badać wyłącznie w sytuacji, w której nie przeprowadzono etapu przygotowawczego, a strona podniosła zarzut braku właściwości miejscowej sądu przy pierwszej nadarzającej się okazji. Niekiedy może dojść do sytuacji, w której właściwość miejscowa będzie przysługiwała więcej niż jednemu sądowi. Powód może wybrać wówczas między sądem powszechnym a sądami, których właściwość ustala się zgodnie z § 87 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego (np. według miejsca świadczenia pracy, a w sprawach o odszkodowanie według miejsca, w którym została wyrządzona szkoda). Powód musi wybrać właściwy sąd najpóźniej w dniu wytoczenia powództwa – właściwy będzie sąd, przed który pierwotnie wytoczono powództwo.

Jeżeli chodzi o szczegółowe kwestie prawne, właściwość miejscową ustala się zgodnie z ustawą nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych.

2.2.1 Podstawowa zasada ustalania właściwości miejscowej

Podstawowe przepisy regulujące kwestie związane z właściwością miejscową zawierają §§ 84–86 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego oraz § 4 ustawy nr 292/2013. Należy jednak pamiętać, że w niektórych przypadkach właściwość miejscowa może być uregulowana bezpośrednio obowiązującym prawem Unii, które ma pierwszeństwo przed ustawodawstwem krajowym (zob. stosowne przepisy rozporządzenia nr 44/2001, które regulują nie tylko kwestie związane z jurysdykcją krajową, ale również kwestie związane z właściwością miejscową) – oznacza to, że przewidziane w prawie czeskim zasady dotyczące ustalania właściwości miejscowej nie zawsze mają zastosowanie.

Zgodnie z zasadą ogólną ustanowioną w ustawie nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, sądem właściwym jest sąd powszechny właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego. Co do zasady jest to zawsze sąd rejonowy. Jeżeli w konkretnej sprawie właściwość w pierwszej instancji ma sąd okręgowy (*krajský soud*) (zob. pyt. 2.1), sądem właściwym miejscowo jest sąd okręgowy, w którego okręgu znajduje się (rejonowy) sąd powszechny właściwy dla strony. Jeżeli pozew jest skierowany przeciwko więcej niż jednemu pozwanemu, sądem właściwym miejscowo jest sąd powszechny właściwy dla dowolnego z nich.

Sądem powszechnym właściwym dla osoby fizycznej jest sąd rejonowy, w którego okręgu osoba ta ma swoje miejsce zamieszkania, a w przypadku braku takiego miejsca – sąd, w którego okręgu przebywa. Pod pojęciem miejsca zamieszkania rozumie się miejsce, w którym osoba fizyczna przebywa z zamiarem stałego pobytu (w niektórych przypadkach może istnieć więcej niż jedno takie miejsce i wówczas wszystkie takie sądy są sądami właściwymi). Sądem właściwym dla osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w sprawach dotyczących tej działalności jest sąd rejonowy właściwy dla miejsca prowadzenia działalności (miejsce prowadzenia działalności to miejsce znajdujące się pod adresem wprowadzonym w rejestrze publicznym); jeżeli osoba fizyczna nie posiada miejsca prowadzenia działalności, sądem właściwym jest sąd rejonowy, w którego okręgu znajduje się jej miejsce zamieszkania, a w przypadku braku takiego miejsca – sąd rejonowy, w którego okręgu osoba ta przebywa.

Sąd właściwy dla osoby prawnej ustala się na podstawie kryterium siedziby statutowej tej osoby (zob. §§ 136–137 ustawy nr 89/2012 kodeks cywilny).

Sądem właściwym dla syndyka w trakcie wykonywania przez niego czynności służbowych jest sąd rejonowy, w którego okręgu ma on siedzibę.

Przepisy szczególne stosuje się do ustalania sądu właściwego dla Skarbu Państwa (sąd, w którego okręgu – zgodnie z przepisami szczególnymi – znajduje się siedziba państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, a jeśli nie można ustalić sądu właściwego miejscowo w ten sposób – sąd, w którego okręgu doszło do wystąpienia okoliczności stanowiących podstawę dochodzonego roszczenia), organów gminy (sąd, w którego okręgu zlokalizowana jest gmina) oraz jednostki samorządu terytorialnego wyższego szczebla (sąd, w którego okręgu organy administracyjne tej jednostki mają swoje siedziby).

Jeżeli dla pozwanego będącego obywatelem Republiki Czeskiej nie można ustalić właściwego sądu powszechnego albo właściwy dla niego sąd nie znajduje się na terytorium Republiki Czeskiej, wówczas właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się ostatnie znane miejsca zamieszkania pozwanego w Republice Czeskiej. Roszczenie związane z prawem do nieruchomości przeciwko osobie, dla której nie można ustalić właściwego sądu w Republice Czeskiej w żaden inny sposób, można wnieść do sądu, w którego okręgu znajduje się nieruchomość.

Pozew (wniosek wszczynający postępowanie) przeciwko obywatelowi państwa trzeciego można również wnieść do sądu w Republice Czeskiej, w którego okręgu znajduje się jego przedsiębiorstwo lub jednostka organizacyjna tego przedsiębiorstwa.

Przepisy § 4 ustawy nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych stanowią, że sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd powszechny właściwy dla osoby, w której interesie prowadzone jest postępowanie, chyba że przepisy tej ustawy stanowią inaczej. Sądem właściwym dla małoletniego, który nie posiada pełnej zdolności do czynności prawnych, jest sąd, w którego okręgu małoletni ma swoje miejsce zamieszkania określone na podstawie umowy zawartej między jego rodzicami, treści orzeczenia sądu lub innych rozstrzygających okoliczności.

2.2.2 Wyjątki od podstawowej zasady

Poza właściwością miejscową sądu powszechnego właściwego dla miejsca zamieszkania pozwanego istnieje również szczególna właściwość miejscowa, która może być a) właściwością przemienną (zob. pyt. 2.2.2.1 poniżej) albo b) właściwością wyłączną (zob. pyt. 2.2.2.2 poniżej). W sprawach gospodarczych dopuszcza się również zawarcie umowy prorogacyjnej (zob. pyt. 2.2.2.3 poniżej).

Ponadto zgodnie z § 5 ustawy nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych w przypadku zmiany okoliczności mających znaczenie dla ustalenia właściwości sądu w postępowaniu dotyczącym opieki nad małoletnim, prawa pieczy i ubezwłasnowolnienia, sąd jest upoważniony do przekazania sprawy do właściwości innego sądu, jeżeli będzie to leżało w interesie małoletniego, opiekuna lub osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. Przeniesienie sprawy do właściwości innego sądu zgodnie z tym paragrafem zawsze następuje według uznania sądu.

2.2.2.1 W jakim przypadku mam możliwość wyboru pomiędzy sądem w miejscu zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady) a innym sądem?

Jest to tzw. „właściwość przemienna”, którą regulują przepisy § 87 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego. Powód może wybrać, czy chce wytoczyć powództwo przed sąd powszechny właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego, czy też przed inny właściwy miejscowo sąd. W takim przypadku należy jednak przestrzegać przepisów dotyczących właściwości miejscowej – jeżeli sądem właściwym do rozpoznania danej sprawy w pierwszej instancji jest sąd okręgowy, powód musi wytoczyć powództwo przed sąd okręgowy. Po wniesieniu pozwu do sądu powód nie może już wybrać innego sądu. Jeżeli właściwość miejscową regulują przepisy prawa Unii mające bezpośrednie zastosowanie, które mają pierwszeństwo przed przepisami krajowym (zob.

stosowne przepisy rozporządzenia nr 44/2001, które regulują nie tylko kwestie związane z jurysdykcją krajową, ale również kwestie związane z właściwością miejscową), przewidziane w prawie czeskim zasady dotyczące wyboru właściwości miejscowej nie mają zastosowania.

Zamiast sądu powszechnego właściwego dla miejsca zamieszkania pozwanego powód może wybrać sąd, w którego okręgu:

pozwany ma swoje stałe miejsce zatrudnienia;

doszło do wystąpienia okoliczności dających podstawy do dochodzenia odszkodowania;

znajduje się jednostka organizacyjna przedsiębiorstwa pozwanej osoby fizycznej lub prawnej, jeżeli spór dotyczy tej jednostki;

znajduje się siedziba osoby będącej organizatorem rynku regulowanego lub zarządzającej wielostronną platformą obrotu, jeżeli sprawa dotyczy sporu gospodarczego:

dotyczącego rynku regulowanego zorganizowanego przez tę osobę lub rozliczania transakcji zawartych na takim rynku lub

dotyczącego wielostronnej platformy obrotu, którą zarządza ta osoba, lub rozliczania transakcji zawartych na takiej platformie;

znajduje się miejsce realizacji płatności w przypadku wykonywania prawa wynikającego z weksla, czeku lub innego papieru wartościowego;

znajduje się siedziba giełdy towarowej w przypadku sporu dotyczącego obrotu na giełdzie towarowej.

2.2.2.2 W jakim przypadku muszę wybrać sąd inny niż ten właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady)?

Jest to tzw. „właściwość wyłączna”, którą regulują przepisy § 88 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, oraz określone przepisy ustawy nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych. Jeżeli w danym przypadku obowiązuje zasada właściwości wyłącznej, właściwości miejscowej nie można ustalić według miejsca zamieszkania pozwanego ani nie można dokonać wyboru właściwego sądu.

Jeżeli właściwość miejscową regulują przepisy prawa Unii mające bezpośrednie zastosowanie, które mają pierwszeństwo przed przepisami krajowymi (zob. stosowne przepisy rozporządzenia nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, które regulują nie tylko kwestie związane z jurysdykcją krajową, ale również kwestie związane z właściwością miejscową), przewidziane w prawie czeskim zasady dotyczące ustalania właściwości wyłącznej nie mają zastosowania.

Zgodnie z § 88 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, zasada właściwości wyłącznej obowiązuje zasadniczo w następujących postępowaniach: o podział majątku wspólnego lub innych składników majątku małżonków lub o rozwiązanie umowy wspólnego najmu mieszkania po rozwodzie – właściwość miejscową ma sąd, który orzekł o rozwodzie;

dotyczących prawa do nieruchomości (postępowanie musi bezpośrednio dotyczyć prawa do nieruchomości, tj. głównie praw rzeczowych lub praw wynikających ze stosunku najmu) – właściwość miejscową ma sąd, w którego okręgu znajduje się nieruchomość, o ile dane postępowanie nie jest postępowaniem o podział majątku wspólnego lub innych składników majątku małżonków lub o rozwiązanie umowy wspólnego najmu mieszkania po rozwodzie (w takich przypadkach właściwy miejscowo będzie sąd, który orzekł o rozwodzie – zob. powyżej);

o rozstrzygnięcie sporu dotyczącego postępowania spadkowego – właściwość miejscową ma sąd, przed którym toczy się postępowanie spadkowe. Ustawa nr 292/2013 o szczególnych postępowaniach sądowych przewiduje szczególną właściwość miejscową przede wszystkim w następujących postępowaniach:

postępowaniu rozwodowym, postępowaniu o ustalenie istnienia małżeństwa lub o unieważnienie małżeństwa – zgodnie z §§ 373 i 383 w takim przypadku właściwy jest sąd, w którego okręgu małżonkowie posiadali swoje ostatnie wspólne miejsce zamieszkania w Republice Czeskiej, pod warunkiem że przynajmniej jedno z nich nadal zamieszkuje w tym okręgu; w przypadku braku takiego sądu właściwość ma sąd powszechny właściwy dla miejsca zamieszkania małżonka, który nie wniósł pozwu, a w braku również tego sądu – sąd powszechny właściwy dla miejsca zamieszkania małżonka, który wniósł pozew;

postępowaniu spadkowym – zgodnie z § 98 w takim przypadku właściwość ustala się według miejsca zameldowania spadkodawcy, jego ostatniego miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu, miejsca, w którym znajduje się nieruchomość należąca do spadkodawcy, lub miejsca śmierci spadkodawcy (kryteria te wymieniono w porządku hierarchicznym);

postępowaniu w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (powrót dziecka) – zgodnie z § 479 właściwy miejscowo jest sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba statutowa Biura ds. Międzynarodowej Ochrony Prawnej Dzieci, tj. Sąd Rejonowy w Brnie (Městský soud v Brně).

2.2.2.3 Czy strony mogą samodzielnie określić jako właściwy sąd, który w innym wypadku nie byłby właściwy?

Zgodnie z § 89a ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego, strony mogą uzgodnić jako właściwy miejscowo inny sąd niż ten przewidziany w przepisach prawa (tzw. umowa prorogacyjna) wyłącznie w sprawach dotyczących stosunków między przedsiębiorstwami wynikających z prowadzenia działalności gospodarczej i wyłącznie pod warunkiem, że w danym przypadku nie obowiązuje właściwość wyłączna zgodnie z § 88 ustawy nr 99/1963 kodeks postępowania cywilnego (zob. powyżej). Umowa prorogacyjna wymaga formy pisemnej. Jeżeli powód wnieśli pozew do wybranego przez siebie sądu, powołując się na umowę prorogacyjną, powinien załączyć taką umowę do pozwu (w wiarygodnej postaci – najlepiej w postaci oryginału lub odpisu poświadczonego za zgodność z oryginałem), mimo że w aktualnie obowiązujących przepisach nie ustanowiono takiego warunku koniecznego.

3 W przypadku gdy właściwość mają sądy szczególne, w jaki sposób mogę dowiedzieć się, do którego z nich należy się zwrócić?

W Republice Czeskiej nie istnieją żadne sądy szczególne (zob. odpowiedź na pyt. 1).

Ostatnia aktualizacja: 27/09/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.